

OPINTO-OHJAUS JA OPINTO-OHJAAJAN TYÖNKUVA AURA-INSTITUUTISSA

Pirita Pirkola

**Kehittämishankeraportti
Lokakuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Pirkola Pirita	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 25	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Opinto-ohjaus ja opinto-ohjaajan työnkuva AURA-instituutissa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajan koulutus		
Työn ohjaaja(t) Kero Pirjo, Pekkarinen Virva-Liisa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli kehittää AURA-instituutin opinto-ohjausta laatimalla oppilaitokselle opinto-ohjaajan työnkuva. AURA-instituutissa on toiminut opiskelijahuollossa aiemmin mm. opintoneuvojat, mutta opinto-ohjaajaa ei oppilaitoksessa ole ollut.</p> <p>Kehittämishankkeessa kartoitettiin opiskelijoille suunnatun kyselyn avulla opinto-ohjaajan tarvetta ja työtehtäviä. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kysely toteutettiin viidelle opiskelijaryhmälle syksyn 2007 aikana. Ryhmiä oli sekä tutkintoon johtavasta koulutuksesta että valmentavasta ja kuntouttavasta koulutuksesta. Kyselyyn vastasi 47:stä opiskelijasta 42.</p> <p>Kysely osoitti, että opinto-ohjaajaa tarvitaan AURA-instituutissa. Eniten kaivattiin henkilökohtaista ohjaamista. Vain viisi vastaajaa totesi, että ei tarvitse henkilökohtaista ohjausta lainkaan opinnoissaan. Useampi opiskelija toivoi ohjausta opiskeluvaikeuksissa sekä jatko-opintoihin ja työelämään ohjaamisessa. Myös valinnaisten opintojen valinnoissa ja opetuksen yksilöllistämässä kaivattiin tukea.</p> <p>Kyselyn perusteella kehittämishankkeessa laadittiin opinto-ohjaajan työnkuvaa ja opinto-ohjauksen kehittämiseksi kaavio, joka havainnollistaa opinto-ohjauksen parissa työskentelevien tahojen tehtävät.</p>		
Avainsanat (asiasanat) opinto-ohjaus, ammatillinen koulutus		
Muut tiedot		

Author(s) Pirkola, Pirita	Type of Publication Development project report	
	Pages 25	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Student Counselling and Student Counsellors job description in AURA-institut		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Student Counsellor Education		
Tutor(s) Kero Pirjo, Pekkarinen Virva-Liisa		
Assigned by		
Abstract <p>The objective of this project was to develop student counseling at the AURA institute by creating a job description for the institute's student counselor. AURA institute previously had e.g. student advisers in student maintenance but no student counselor up until now.</p> <p>In this development project the need for and tasks of a student counselor were asked from the students using a questionnaire. The questionnaire consisted of both structured and open questions. The questionnaire was sent to five student groups during autumn 2007. The groups included students from both degree and training/rehabilitation education. 42 out of 47 students responded to the questionnaire.</p> <p>The results indicated that there is a need for a student counselor at AURA institute. Personal counseling was considered the most important type of counseling. Only five respondents felt that there was no need for personal counseling. Many respondents hoped for counseling when they experienced difficulties in their studies or needed guidance in optional studies or career orientation. Support was also considered important in the selection of optional and personalized studies.</p> <p>Based on the results a scheme describing the functions of the parties involved in student counseling was created.</p>		
Keywords Student counselling, vocational school		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 AURA-INSTITUUTTI VALTION ERITYISAMMATTIKOULU	4
3 OPINTO-OHJAUS	5
3.1 Mitä opinto-ohjaus on?	5
3.2 Opinto-ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa	7
3.3 Opinto-ohjaus AURA-instituutissa	8
4 KEHITTÄMISHANKKEEN/TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	9
4.1 Tutkimusongelmat	9
4.2 Tutkimusmenetelmä	9
4.3 Aikataulu ja järjestelyt	10
5 TUTKIMUSTULOKSET	10
6 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	15
7 EHDOTUS OPINTO-OHJAAJAN TYÖNKUVASTA JA OPINTO-OHJAUKSEN TYÖNJAOSTA	16
8 OPINTO-OHJAUKSEN TULEVAISUUDEN NÄKymiÄ AURA- INSTITUUTISSA	18
9 POHDINTA	20
LÄHTEET	21
LIITTEET	22
Liite 1. Kysely opiskelijoille	22
Liite 2. Opinto-ohjaus AURA-instituutissa	25

1 JOHDANTO

Toimin erityisopettajana AURA-instituutissa kymmenettä vuotta. AURA-instituutti on erityisammattikoulu, jossa opiskelee lähes 200 opiskelijaa. Oppilaitoksella on yksikköjä Turussa ja Laitilassa. Opintojen ohjauksesta on vastaamassa laaja joukko ammattikoulun henkilökuntaa, kuten opettajat ja opintoneuvojat. Varsinaista opinto-ohjaajaa ei oppilaitoksessa ole koskaan ollut. Opinto-ohjaajan työpanosta ohjauksen kentällä on kuitenkin jo vuosia kaivattu. Apulaisrehtorimme ehdotti, että joku opettajakunnastamme lähtisi opiskelemaan opinto-ohjaajaksi. Lopulta minä tartuin haasteeseen. Uusien opintojen ja ajankäyttösuunnitelmien lisäksi koin erityisen haastavana sen, että opinto-ohjaajan työ on aivan uusi työnkuva oppilaitoksessamme.

Siitä millainen opinto-ohjaajan työnkuva olisi, on useampia näkemyksiä ja vähintään yhtä monta mielipidettä opinto-ohjaajan tarpeellisuudesta ja roolista opetuksessa. Tässä hankkeessa luon AURA-instituutille opinto-ohjaajan työnkuvaa. Apuna työnkuvan hahmottamisessa käytän opiskelijoille ja heidän huoltajilleen kohdistettua kyselyä, jolla kartoitan opinto-ohjaajan tarpeen ja mahdollisia tehtäviä. Näiden lisäksi toimin työryhmässä pohtimassa opiskelijahuollon kehittämistä. Pysin innostamaan tämän hankkeen myötä henkilökuntaa enemmänkin opintojen ohjauksen kehittämiseen. Toivonkin tämän hankkeen toimivan alkusysäyksenä opinto-ohjaussuunnitelman ja koko opiskelijahuollon kehittämiseksi oppilaitoksessamme.

2 AURA-INSTITUUTTI VALTION ERITYISAMMATTIKOULU

AURA-instituutti on yksi viidestä valtion vielä toistaiseksi omistamasta erityisammattikoulusta. Se tarjoaa ammatillista erityisopetusta henkilöille, jotka tarvitsevat opintojensa tueksi erityisiä opetusjärjestelyjä ja opiskelijahuoltopalveluita. AURA-instituutti, entiseltä nimeltään Kuulovammaisten ammattikoulu, on perustettu vuonna 1948. Täten oppilaitoksen toiminnalla on pitkät perinteet. Koulun historiassa on havaittavissa ainakin kolme selkeää kehitysvaihetta: oppisopimustyyppinen jakso (vuosina 1948-1968), kuulovammaisten oppilaitos jakso (1968-1978) sekä yleisen ammatillisen erityisopetuksen jakso (1978-). (Elgfors 2002, 5-6.)

Alun perin opiskelijat olivat kaikki kuulovammaisia, mutta myöhemmin opiskelijajainees muuttui. Toiminta ja opiskelijamäärä sekä tarjottavat opintolinjat ovat vuosien aikana lisääntyneet. Tällä hetkellä oppilaitos tarjoaa opiskelupaikan lähes 200 nuorelle. Koulutusta on sekä tutkintoon johtavaa että valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Toimipaikkoina ovat Turku ja Laitila.

Tutkintoon valmistavia opintolinjoja on tällä hetkellä mm. catering-ala, vaatetusala, autoala, kone- ja metalliala, puuala, puhdistuspalveluala. Näiden lisäksi on valmentavaan koulutukseen kuuluvat kotitalouteen valmentava ja kiinteistöhuoltoon valmentavat opintolinjat. Lisäksi oppilaitoksella on valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta jatko-opintoihin valmentavana, kuten esimerkiksi linja kontakti- ja kommunikaatiohäiriöisille ja vaikeimmin vammaisille. Oppilaitoksella on myös ns. TOPI-koulutus mielenterveyskuntoutujille ja HOIVA-koulutus hoitoalasta kiinnostuneille. (AURA-instituutin koulutuseseite 2008)

Ammatillisen erityisopetuksen tavoitteena on antaa työelämässä tarvittavat tiedolliset ja taidolliset valmiudet, joilla opiskelija suoriutuu ammattialansa tehtävistä. Ammattiosaamisen lisäksi opiskelija saa ohjausta ja tukea opiskeluun, asumiseen ja vapaa-aikaan, työllistymiseen ja muuhun elämään liittyviin asioihin. Koulutus tukee opiskelijan kokonaiskuntoutusta ja antaa valmiuksia itsenäiseen elämään yhteiskunnassa. (AURA-instituutin koulutuseseite 2008)

3 OPINTO-OHJAUS

3.1 Mitä opinto-ohjaus on?

Opinto-ohjaus kuuluu ohjausammattien ryhmään. Ohjaus-käsite on sinällään ongelmallinen sen monimerkityksellisyyden vuoksi. Ohjaus on institutionaalista toimintaa, ammatti, jonka pätevyys saavutetaan muodollisessa koulutuksessa. Opinto-ohjauksen tavoitteet ovat painottuneet eri aikoina eri tavoin. Alun perin opinto-ohjauksen keskeisenä tavoitteena oli antaa oppilaille mahdollisimman hyvät ammatinvalinnan lähtökohdat. Myöhemmin työn painopiste siirtyi enemmän kasvatuksellisten ongelmien käsittelyyn ja opiskelutaitojen ohjaamiseen. (Numminen, Jankko & Lyra-Katz 2002, 43.)

Opinto-ohjauksen yhteiskunnallisia tehtäviä ovat

1. Yhteiskuntapoliittinen säätelytehtävä, lähinnä työvoimaohjailu
2. Kvalifiointi-, valikointi- ja sopeutumistehtävä osana koulujärjestelmän asianomaisia funktioita. Niihin kuuluvat oppimisen ja opiskelun ohjaus, ammatteja ja työelämää koskevan tiedon välittäminen, koulutusta ja urasuunnittelua koskeva ohjaus ja uranvalintavalmiuksien kehittäminen sekä tekninen valikointi eli oppilaiden suuntaaminen eri koulutusväylille ja oppilasvirtojen ohjaus
3. Holhous- ja kontrollointitehtävä, jossa opinto-ohjaus jo lähestyy oppilashuoltoa (Numminen ym. 2002, 43.)

Opinto-ohjaus voidaan jäsentää kohteen mukaan, jolloin tarkastelussa voivat olla joko yksilö, ryhmä tai yhteisö. Sisällöllisesti opinto-ohjaus voidaan jakaa kasvatukselliseen ohjaukseen, opetukselliseen ohjaukseen sekä uravalinnan ohjaukseen. 1. Ohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä. Tällöin tukeminen painottuu erityisesti oppilaan itsetuntemuksen lisäämiseen ja sosiaalistumiseen. 2. Ohjauksen tehtävänä on edistää opiskelutaitojen kehittymistä ja opintojen kulkua. Opinto-ohjaukseen kuuluu tällöin opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen ja ainevalintojen tukeminen. 3. Ohjauksen tehtävänä on selkiyttää oppilaan ammatillista suuntautumista. Yhtenä opinto-ohjauksen

tavoitteena on selkiyttää oppilaiden koulutus- ja ammattialan valintaprosessia, johon kuuluu jatko-opintoihin hakeutuminen. (Kasurinen 2004,75.)

Ohjausta määriteltäessä korostetaan sen prosessimaisuutta tai ohjaajan ja ohjattavan välistä vuorovaikutussuhdetta. Ohjaus tulisi ymmärtää kuitenkin tavoitteiltaan ja toiminnaltaan laajemmin. Holistisessa ohjausmallissa ohjaus jaetaan kolmeen sektoriin. Nämä ovat opiskelijan kasvun ja kehityksen tukeminen, opintojen ohjaus sekä ura- ja elämänsuunnittelun ohjaus. Se, miten ohjaus käytännössä toteutetaan, on olemassa mm. Vuorisen mukaan seuraavat vaihtoehdot: *Keskitetty ohjaustoimintojen malli*. Tällöin ohjauksesta vastaavat henkilöt ovat ohjauksen ammattilaisia. Heillä on oma verkostonsa ja usein omat toimipisteensä. Ongelmana tässä mallissa on se, että ohjaus usein painottuu vain opintojen alkuun tai loppuun. *Hajautetussa ohjaustoimintomallissa* on useampia ohjauksesta vastaavia tahoja, jonka seurauksena saattaa toimintojen yhtenäisyys ja organisointi olla haasteellista. *Ohjaus läpäisyperiaatteella –mallia* toteutetaan usein pienissä oppilaitoksissa, joissa opettajat tuntevat opiskelijat ja ohjaustyötä tehdään opetustyön ohella. *Tuutoriperusteinen malli* on puolestaan Vuorisen mukaan kehittyneempi versio läpäisyperiaatemallista. Tällöin opettajatuutorit ovat vastuussa ohjauksesta. Lähtökohtana on opiskelijoiden omatoimisuuden ja itseohjautuvuuden vahvistaminen supportiivisten toimenpiteiden sijaan. (Kasurinen 2004, 42.)

Edellä mainittujen mallien perusteella voidaan sanoa, että ohjausta järjestetään hyvin monenlaiseen tapaan riippuen oppilaitosten koosta, kouluasteesta ja traditioista. Opetuksen- ja ohjauksen toimivuuden ja ohjaussuunnitelmien toteutumisen laadukkaasti takaa vain henkilökunnan yhdessä tekemä ja sitoutuva suunnittelutyö. Ohjauksen toteuttamisen lähtökohtana puhutaan usein opintopolun käsitteestä. Tämän mukaan opiskelijoilla on erilaisia ohjaustarpeita opintopolkunsa eri vaiheissa.

3.2 Opinto-ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa

Ammatillisissa oppilaitoksissa opinto-ohjausta annetaan luokkamuotoisena ja henkilökohtaisena ohjauksena. Opetussuunnitelman perusteissa opinto-ohjausta on 1,5 opintoviikkoa. Opinto-ohjauksen järjestämisessä on havaittavissa kaksi päätyyppiä. Keskitetyssä mallissa oppilaitoksessa on yksi tai useampia päätoimisia opinto-ohjaajia, jotka vastaavat ohjauksesta. Hajautetussa mallissa opinto-ohjauksen resurssi on jaettu ammatillisille opettajille niin, että jokaisella koulutuslalla, linjalla tai muulla vastaavalla on opettaja, jonka tehtäviin kuuluu opinto-ohjausta.

Käytännössä hajauttamisen ja keskittämisen aste vaihtelee suuresti eri oppilaitoksissa. Ammatillisissa oppilaitoksissa ohjauksesta vastaavat usein myös ryhmänohjaajat ja luokanvalvojat. Opetussuunnitelman mukaan koko henkilöstön tulee osallistua opiskelijoiden ohjaukseen, vaikka päävastuu onkin opinto-ohjaajalla. Monissa oppilaitoksissa on käytössä myös opiskelijatutorjärjestelmä. (Numminen ym. 2002,121.)

Opinto-ohjauksen tavoitteet ammatillisessa koulutuksessa:

- Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään ja suunnitella opintonsa ja sitoutua opiskeluun, jolloin hänen on tiedettävä tutkintoon sisältyvät opinnot ja valinnaisuus. Opiskelijan tulee osata seurata opintosuoritusten kertymistä ja hakea tukea opintojen suunnittelulle. Hänen tulee osata hakea tukea mahdollisissa opintoihin liittyvissä vaikeuksissa sekä työtä ja opiskelupaikkaa myös ulkomailta.
- Opetussuunnitelmassa on huolehdittava siitä, että opiskelijalla on oikeus saada riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta oppilaitoksen jokaisena työpäivänä, myös työssäoppimisen aikana.
- Koulutuksen järjestäjän on vastattava myös opiskelijan itsenäisten opintojen etenemisestä siten, että opiskelutehtävät suunnitellaan, opiskelijoiden työskentelyä ohjataan ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan. Itsenäistä opiskelua tulee seurata ja tarvittaessa antaa tukiopetusta. (Numminen ym. 2002, 124.)

3.3 Opinto-ohjaus AURA-instituutissa

Opiskelijoiden opintojen sujumisesta vastaa laaja joukko eri alan ammattilaisia. Mitä opinto-ohjaukseen tulee, on oppilaitoksessamme toiminut jo vuosia opintoneuvojat. Varsinaista opinto-ohjaajaa ei oppilaitoksessamme ole. Viime vuosien aikana olemme kuitenkin kokeneet, että opinto-ohjaajalle löytyisi työnsarkaa. Opintoneuvojen toimenkuva on enemmänkin tiedottamiseen ja markkinointiin painottuvaa. Opiskelijamme tarvitsisivat kuitenkin myös pedagogisen, ohjaukseen erikoistuneen opinto-ohjaajan tukea ja enemmän henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja.

Opiskelijahuoltotyön kehittämisen kannalta on tärkeää, että eri opiskelijahuollossa toimivat pyrkivät yhteiseen tavoitteeseen ja määritelmä opiskelijahuollon tehtävistä ja tavoitteista olisi yhtenevä. Opiskelijahuollollinen työ tulisi nähdä moniammatillisena yhteistyönä, joka koostuu monesta eri tahosta ja jossa avoin vuorovaikutus on tärkeää. (Louhi-Jauhiainen 2005,59.) Opiskelijahuoltoon panostaminen on talossamme juuri nyt erittäin tärkeää, sillä nykyiseltään emme toimi riittävän tehokkaalla ja monipuolisella tavalla. Oppilaitoksellamme on pitkä historia ja paljon osaamista ja ammattitaitoa, joka pitää osata kanavoida oikein.

Kun opiskelijahuoltoryhmä toimii hyvin, se tukee opettajan työtä, vanhempien kasvatustyötä sekä opiskelijan omaa kasvua ja kehitystä. Opiskelijahuollollisella työllä pyritään edistämään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria kouluyhteisöissä sekä varmistamaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Tavoitteena on rakentaa terve ja turvallisuutta edistävä oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Näin ollen ennakoiva turvallisuuden suunnittelu ja puuttumismallit ovat osa opiskelijahuollon tavoitteita ja sisältöjä uudistuvissa opetussuunnitelmissa. (Louhi-Jauhiainen 2005,60-61.)

Opinto-ohjauksella tuetaan oppilaitoksen perustehtävää. Oppilaitoksen toiminnan sisäinen kehittäminen edellyttää jokaiselta jäseneltä yhteisöllisiä toimintavalmiuksia. (Opiskelijan käsikirja 07-08,6). Selkeät tehtävät ja roolijaot helpottavat

yhteistoimintaa ja näin vähennetään töiden ja tehtävien päällekkäisyyttä. Tämän vuoksi on tärkeää tehdä selkeät työnkuvat ja sopia tehtävistä. Yhteistyössä toimiminen edellyttää avointa keskustelua ja työilmapiiriä. Opiskelijahuollon toimijoiden tulee kyetä muodostamaan toimivia ohjaus- ja vertaissuhteita sekä työryhmiä. (Opiskelijan käsikirja 07-08).

Tämän hankkeen tarkoituksena on kartoittaa opinto-ohjaajan tarve ja mahdollinen työnkuva. Tämä selvitys voisi olla osana ja niin sanottuna alkusysäyksenä myöhemmin tehtävälle opinto-ohjaussuunnitelmalle. Näin saisimme tämän tärkeän opiskelijahuollollisen työn alulle ja voisimme perustaa myöhemmin työryhmän kehittämään ja työstämään opinto-ohjaussuunnitelmaa, jota AURA-instituutissa ei vielä ole laadittu.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN/TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tutkimusongelmat

Tavoitteena on kartoittaa opinto-ohjaajan tehtäviä ja missä asioissa hänen rooliaan /työpanostaan ensisijaisesti AURA-instituutissa tarvitaan. Vastauksia haetaan seuraaviin tutkimusongelmiin.

- Millainen työnkuva opinto-ohjaajalla tulee AURA-instituutissa olla?
- Miten opiskelijat/heidän huoltajansa kokevat opinto-ohjaajan tarpeen?
- Millaisissa asioissa ja missä vaiheessa opintoja he tarvitsevat erityisesti opinto-ohjaajan ohjausta ja tukea?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin osin strukturoitua ja osin avoimia kysymyksiä sisältävää kyselylomaketta (liite1). Näin saatiin luotettavaa tietoa opiskelijoiden/huoltajien ajatuksista opinto-ohjausta kohtaan. Kysely mahdollisti anonyyminä olemisen. Kysely viiden ryhmän luokanvalvojidelle, jotka jakoivat kyselyt henkilökohtaisesti opiskelijoilleen. Palautusaikaa annettiin kaksi viikkoa.

4.3 Aikataulu ja käytännön järjestelyt

Kevään 2007 aikana määriteltiin tarkka kehittämishanketyön kohde ja tarkoitus, tehtiin alustavaa tutkimustyötä ja perehdyttiin opiskelijahuollon jo olemassa oleviin asiakirjoihin.

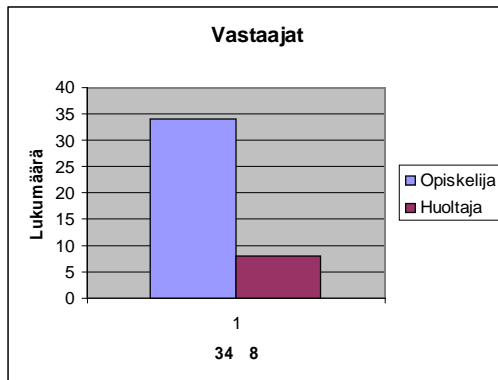
Syksyllä 2007 toteutettiin kysely (liite 1) oppilaitoksemme opiskelijoille/heidän huoltajilleen. (Otos 47 opiskelijaa). Ryhmiksi valittiin apulaisrehtorimme opastuksella metallin, TOPIn, OPVALin, VALOn ja vaatetuksen. Eli kaksi tutkintoon valmistuvaa opiskelijaryhmää ja kolme valmentavaa ja kuntouttavaa ryhmää. Ryhmät oli valittu siten, että jokainen yksikkömme oli edustettuna.

Keväällä 2008 jatkettiin tulosten analysointia ja tuotettiin raportti tuloksineen. Tulosten perusteella laadittiin alustava työnkuva opinto-ohjaajalle. Tavoitteena oli yhteistyössä koulumme henkilökunnan ja opiskelijahuoltotyöryhmän (OHRA) kanssa miettiä opinto-ohjaajan työnkuvaa ja talon tarpeita.

Syksyllä 2008 tulokset esiteltiin sekä oppilaitokselle että posterinäyttelyssä Jyväskylässä. Pyrimme myös saamaan työryhmän suunnittelemaan ja toteuttamaan opiskelijahuoltosuunnitelmaa ja myöhemmin opinto-ohjaussuunnitelmaa talollemme, jotta tehtävä opiskelijahuoltotyö opiskelijoiden hyväksi selkiintyisi ja olisi laadukasta.

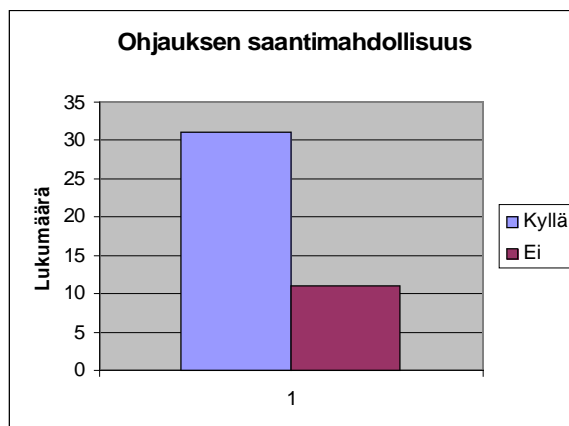
5 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyyn vastasi 42 opiskelijaa/huoltajaa. Kyselyyn osallistuneissa viidessä ryhmässä on opiskelijoita 47 eli vastausprosentti (94%) on kohtalaisen hyvä. Koska opiskelijamme ovat osaamistasoltaan hyvinkin heterogeeninen joukko, kyselyyn saattoi vastata myös opiskelijan vanhempi. Kyselyn ohjeistuksessa annettiin tähän mahdollisuus. Vastaajista kuitenkin suurin osa (34 henk.) oli opiskelijoita. Kuviossa 1 on tarkempi erittely.

Kuvio 1. Vastaajat.

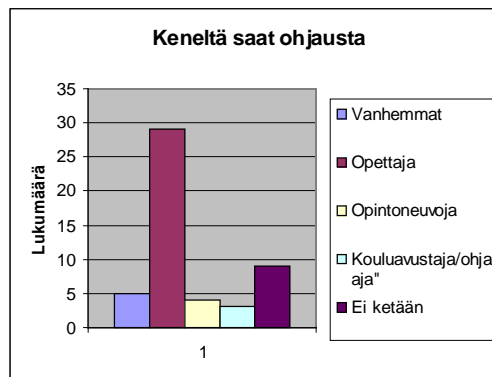
Kyselyssä tiedusteltiin opiskelijoiden mielipidettä siitä, miten he kokevat opintojen ohjauksen saantimahdollisuuden tällä hetkellä AURA-instituutissa. Eli kokevatko he, että oppilaitoksessa on joku henkilö, jonka puoleen voi kääntyä saadakseen henkilökohtaista ohjausta opinnoissa. Suurin osa (31 henk.) koki voivansa kääntyä jonkun henkilön puoleen, mutta jopa 11 henkilöä ei kokenut näin. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Ohjauksen saantimahdollisuuden kokeminen.

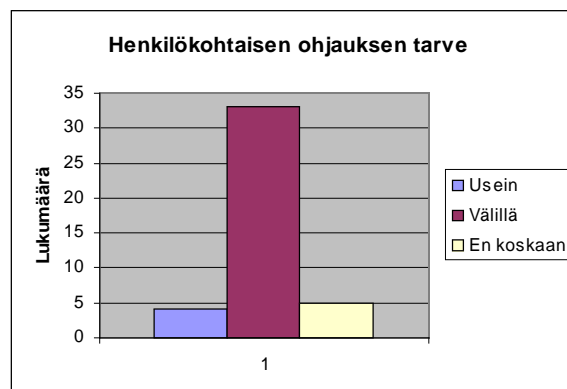
Alla jako niihin tahoihin, joiden puoleen opinto-ohjauksen tarpeessa kääntyyään. Tässä vastaukset kääntyivät odotetusti oman opettajan/luokanvalvojan puoleen (29 vastausta). Muuten jakautuminen oli tasaista ohjaajien, avustajien, opintoneuvojien sekä vanhempien kesken. Yllättävän moni ei kokenut pystyvänsä kääntymään kenenkään puoleen (9 vastausta). Tässä kysymyksessä on huomioitava, että osa

vastaajista rastitti useamman tahon. Alla olevassa kuviossa 3 on tarkemmin vastausten jakautuminen.

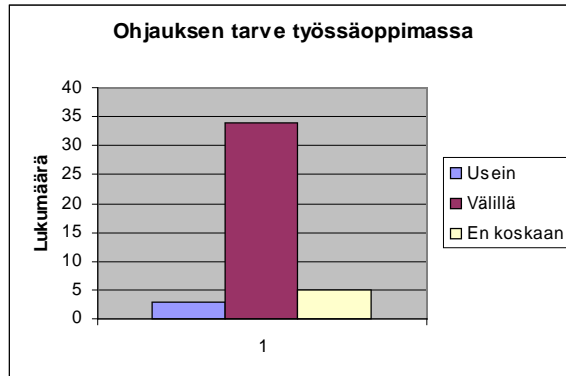
Kuvio 3. Kenen puoleen käännyt tarvittessasi ohjausta.

Henkilökohtaisen ohjauksen tarve näyttää olevan lähes jokaisella opiskelijalla ainakin välillä. Vain viisi vastaajaa totesi, ettei tarvitse lainkaan henkilökohtaista opinto-ohjausta.

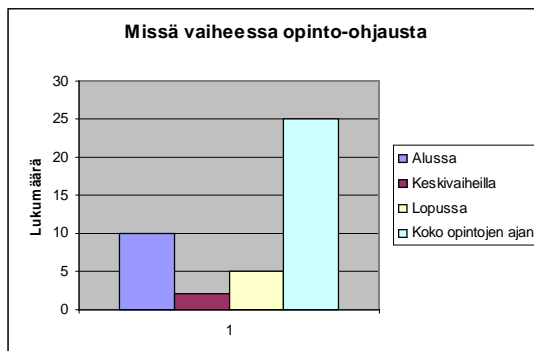
Kuvio 4. Henkilökohtaisen ohjauksen tarve (opiskeluvaikeudet, poissaolot, urasuunnittelu jne.)

Myös työssäoppimisen aikainen opinto-ohjauksen tarve tuntuu suurimmalla osalla vastaajista olevan ainakin välillä (34 henk).

Kuvio 5. Työssäoppimisen aikana tarvittava ohjaus.

Tiedustellessani opinto-ohjauksen tarpeen ajoittumista opinnoissa, vastasi suurin osa (25 vastausta) tarpeen olevan jatkuva. Alla seuraavasta kuvioista näkee vastausten jakautumisen tarkemmin.

Kuvio 6. Opintojen ohjaustarpeen ajoittuminen.

Kysyessäni avoimessa kysymyksessä *millaisissa asioissa opiskelijat erityisesti kääntyisivät opinto-ohjaajan puoleen*, jakaantuivat vastaukset jonkin verran.

Useammassa vastauksessa (8 vast.) mainittiin oppimisvaikeudet, toiseksi yleisimmin esiintyi jatko-opintoihin ja työelämään ohjaaminen (7 vast.) Myös työssäoppimisen

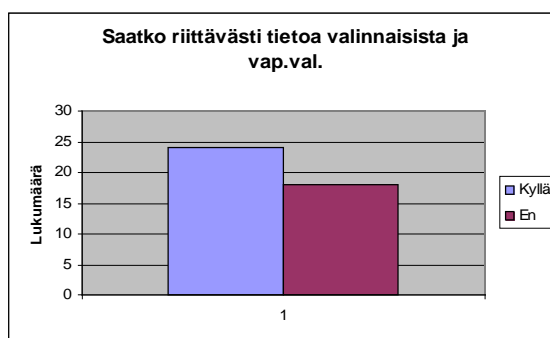
ohjaaminen, opetuksen yksilöllistäminen ja valinnaisten opintojen valinnoissa ohjaaminen esiintyivät vastauksissa useamman kerran. 12 vastaajaa jätti tämän kohdan kokonaan tyhjäksi.

Urasuunnittelun ohjaus näyttää tällä hetkellä olevan vastausten perusteella oppilaitoksessa ehkä eniten huomioitava asia. Vain 27 vastaajaa totesi, että saa riittävästi tietoa työelämästä ja urasuunnittelusta.

Kuvio 7. Työelämästä ja urasuunnittelusta tiedottaminen.

Valinnaisista ja vapaasti valittavista opinnoista saatu tieto jakaa opiskelijoiden mielipiteet. 24 vastaajaa kokee saavansa riittävästi tietoa valinnaisista ja vapaasti valittavista opinnoista ja 18 vastaajaa kokee päinvastoin. Tämä saattaa selittyä sillä, että osa luokanvalvojistakin tiedottaa näistä opinnoista enemmän. (?)

Kuvio 8. Valinnaisista ja vapaasti valittavista opinnoista tiedottaminen.

Viimeisessä avoimessa kysymyksessä tiedustelin vielä *kuinka AURA-instituutin opinto-ohjausta pitäisi vastaajien mielestä kehittää*. Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa tähän mitään (29 vast.) Neljässä vastauksessa toivottiin henkilökohtaisen ohjaamisen lisäämistä, kolmessa vastauksessa toivottiin lisää ohjausta työelämä- ja urakehitykseen, kahdessa vastauksessa esitettiin toivomus yksilöllisempään ohjausotteeseen. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille viittomakielen osaamisen tarve. Jatko-opinnoissa ohjaamista sekä valinnaisissa opinnoissa ohjaamista toivottiin kumpaakin lisää yhdessä vastauslomakkeessa.

6 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opiskelijoille/heidän huoltajilleen tehdyn kyselyn perusteella voidaan sanoa, että opinto-ohjauksessa on AURA-instituutissa paljon hyvää ohjauksen saralla, mutta vielä kehitettävääkin löytyy. Kysymykseen opinto-ohjauksen saatavuudesta ja kenen puoleen opinto-ohjauksen tarpeessa käännytään oli jokseenkin yllättävä. Liian moni (9 opiskelijaa) koki, että ei pysty kääntymään kenenkään puoleen. Positiivista oli kuitenkin se, että ohjausta koetaan saavan usealta eri taholta. Opinto-ohjauksen kuuluukin oppilaitoksessa olla useamman vastuulla.

Henkilökohtaisen ohjauksen tarve esiintyi vastuksissa selkeänä. Opinto-ohjauksen tarve myös työssäoppimisen aikana oli selkeä. Sekä strukturoidussa että avoimissa kysymyksissä esiintyi selkeä tarve lisäksi urakehityksestä ja työelämästä tiedottamiseen. Myös avointen kysymysten vastauksissa esiintyi henkilökohtaisen ohjaamisen tarve sekä yhdessä vastauksessa valinnaisten ja vapaasti valittavien opintojen tiedottamisen puutteellisuus.

Näiden vastausten perusteella opinto-ohjaajan työpanoksella voisi paikata juuri edellä mainittuja ”puutteita”. Erityisesti henkilökohtaisen ohjauksen antaminen, riittävästä tiedottamisesta huolehtiminen, ura- ja työelämäsuunnittelun toteuttaminen yhdessä opettajien kanssa olisivat varmasti osa työnkuvaa.

7 EHDOTUS OPINTO-OHJAAJAN TYÖNKUVASTA JA OPINTO-OHJAUKSEN TYÖNJAOSTA

Opinto-ohjauksesta tulee oppilaitoksessa vastata yhteistoimin. Toimivalla opinto-ohjauksella taataan opiskelijalle turvallinen ja tavoitteellinen, palkitseva opiskelu. Oppilaitoksessamme on paljon ammattitaitoista ja monipuolista osaamista. Toisaalta työnjako on ollut jokseenkin epäselvää.

Opinto-ohjaus tulisi ajatella erityisesti palvelutoimintana. Päämääränä on tällöin saavuttaa enemmän kuin mihin yksi asiantuntija pystyy. Tämän vuoksi erityisesti työyhteisön sisäiseen yhteistyöhön tulee kiinnittää huomiota. Oppilaitoksen sisällä tämä tarkoittaa erityisesti opettajien, opinto-ohjaajan, psykologin, terveydenhoitajan, opintoneuvojien, työvalmentajan keskinäistä yhteistyötä. Haasteeksi tämän muodostaa se seikka, että näiden tahojen peruskoulutus ja työorientaatio eroavat toisistaan (Nummenmaa 2003, 113).

Esittelen tässä työssäni yhden toimivaksi koetun mallin, joka on käytössä useammassa ammatillisessa oppilaitoksessa (mm. Turun ammatti-instituutti). Tämän mallin (liite 2) käyttöä puoltaa erityisesti se, että talossamme on vain 200 opiskelijaa ja ammattitaitoisia erityisopettajia, jotka voivat ottaa heille kuuluvan roolin myös ohjaajana. Kyseessä ei siis ole aivan puhtaasti keskitetty malli, mutta opinto-ohjaajan rooli tietynlaisena koordinaattorina ja päävastuun kantajana kuitenkin toimii.

Mallissa toimii yksi päätoiminen opinto-ohjaaja, jonka työtehtäviin kuuluu myös opetusta opiskelijamäärän ollessa 200. Opetuksen osuutta puoltaa myös se, että näin opinto-ohjaaja pääsee paremmin toimimaan yhdessä opettajien kanssa ja oppii tuntemaan opiskelijat paremmin. Mm. Ihatsun (1996) sekä Honkasen (2004) tutkimuksissa havaittiin, että viestien kulkeminen ja yhteisen ajan puute heikentävät ja hajanaistavat opettajien ja opinto-ohjaajan systemaattista yhteistyötä. (Honkanen (2004, 148-157). Kun opinto-ohjaaja on yksi opettajista on yhteistyö ja tiedonvaihto luontevaa jo yhteisten palaverien ja kokoustenkin vuoksi. AURA-instituutissa on esimerkiksi jo vuosia ollut tiedonkulku opiskelijahuollon ja opettajien välillä jokseenkin puutteellista. Opinto-ohjaaja, joka toimii myös opettajana, ja jonka työtila

on opiskelijahuollon puolella saattaisi olla ratkaisu tähän tiedonkulkuongelmaan ainakin osittain.

Huomioitavaa laatimassani ehdotusmallissa on myös opiskelijoiden osallistaminen eli ns. Tutor-opiskelijoiden mukaantulo opinto-ohjaukseen. Heidän tehtävinään voisi olla kouluun ja ympäristöön tutustuttaminen sekä tukeminen. Tutor-opiskelijat valitaan opintojen alussa halukkaista aikaisemmin aloittaneista opiskelijoista. He suorittavat lyhyen opinto-ohjaajan heille pitämän kurssin ja saavat toiminnastaan tutorina yhden opintoviikon (1ov) vapaasti valittaviin opintoihin. Heidän tehtävänä on toimia tukijana ja kannustajana uusille opiskelijoille sekä tutustuttaa koulun toimintaan, tiloihin ja oppilaskuntaan. Tämän lisäksi he tutustuttaa uudet opiskelijat opiskelukaupunkiinsa ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Opintoneuvojien rooli on oppilaitoksemme yksiköissä ollut ja on edelleen merkittävä. He ovat yksiköstä riippuen hoitaneet hyvinkin monipuolisesti ”lähes kaikkea mahdollista”. Opintoneuvojien tehtäviä ovat olleet mm. koulutuskokeilujen organisointi, vierailut, avoimet ovet, markkinointi, tiedottaminen, opintososiaalisista etuuksista huolehtiminen, ohjaus jne. Heidän työnkuvansa jatkuu ehdotukseni mukaan (liite 2) hyvin samanlaisena. Oppilaitoksessamme on neljä opintoneuvojaa; kaksi Vähäheikkiläntien yksikössä, yksi Laitilassa ja yksi Inkilän yksikössä. Heidän työnsä jatkuminen on onnistuneen opiskelijahuollon kannalta merkittävää.

Opinto-ohjausta toteuttaa ehdottamani mallin mukaan (liite 2) opinto-ohjaaja, opintoneuvojat, luokanvalvoja/opettaja sekä tutor-opiskelijat. Olen laatinut kaavion muotoon heidän tehtäviään. Tätä mallia puoltaa monipuolinen yhteistyö ja se, että tehtävät ovat selkeästi jaetut. Näin päällekkäisyyttä työnkuvissa voidaan välttää. Mallin mukaan opettajan/luokanvalvojan vastuulle kuuluu opintojen alussa ryhmäytyminen, talon sääntöihin ja käytäntöihin tutustuttaminen, HOJKS-palaverit ja alkuhaastattelut sekä tutkinnon rakenteen esittely. Opinto-ohjaajan päätoimenkuvaan kuuluu henkilökohtaisen ohjauksen antaminen. Hänen työajan suunnittelussa panostetaan tähän eniten. Tämän lisäksi hän toimii mm. tutor-opiskelijoiden ohjaajana, osallistuu markkinointiin, opiskelijavalintoihin, erilaisiin työryhmiin opiskelijahuollossa sekä organisoii yhdessä apulaisrehtorin kanssa valinnaisten ja vapaasti valittavien kurssien järjestämistä. Opinto-ohjaaja

pitää ryhmänohjaustunteja kaikille oppilaitoksen opetusryhmille.

Ryhmänohjaustunnit ovat tärkeä osa opinto-ohjausta, sillä niiden avulla voidaan taata kaikille opiskelijoille tasapuolinen opinto-ohjaus. (vrt. tutkimustulos s.14)

Pidemmän aikavälin tavoitteena on suunnitella ryhmän vastaaville/luokanvalvojille ryhmänohjauskansio, joka toimisi opettajan apuna hänen antaessaan ohjausta. Kansiossa olisi koottuna kaikki tarpeellinen ja relevantti tieto opintojen eri vaiheissa korostettavista yhteisistä asioista. Näistä esimerkkinä talon yhteiset säännöt, arviointikäytännöt ja HOJKS-käytäntö.

8 OPINTO-OHJAUKSEN TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ AURA- INSTITUUTISSA

Tämän kehittämishankkeen myötä olen saanut opiskelijahuollon edustajia aktivoitua kehittämään edelleen toimintaamme. Olemme aloittaneet opiskelijahuoltoryhmässä yhteistyönä opiskelijahuoltosuunnitelman laatimisen. Opinto-ohjaajaopintojen puitteissa saan ohjausta ja ideoita myös opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen. Opinto-ohjaussuunnitelmaa varten olemme oppilaitoksessamme päättäneet muodostaa työryhmän syksyllä 2008.

AURA-instituutissa on viime vuosina ollut lievä kehitysaalto, jonka toivon jatkuvan tulevaisuudessakin. Henkilöstö on aktiivisesti kouluttanut itseään ja erilaisten kehittämishankkeiden ja projektien myötä olemme jo nyt saavuttaneet paljon uusia ideoita ja toimintatapoja. Näistä esimerkkinä laatukoulutus, jonka puitteissa opintoneuvojamme ja koulutusvastaavamme ovat luoneet prosessikaavioita mm. opiskelijavalinnasta sekä koulutuskokeilusta. Tällä prosessikaaviomallilla on tarkoitus ajanmukaistaa jatkossa myös muita toimintatapoja.

Olemme innostuneesti viime vuoden kehittäneet talomme opiskelijahuoltoja ja ohjauspalveluja. Tavoitteena on saada koko organisaatio ymmärtämään ja sisäistämään ohjaustoimintojen merkitys ja rooli myös opettajan jokapäiväisessä opetustyössä. Yhteistyöllä autamme nuoria opiskelemaan ja valmistumaan sekä löytämään mieleistä ja omia kykyjään vastaavaa työtä.

Tämän kehittämishankkeen myötä kiinnostukseni heräsi laajemminkin kehittämään opiskelijahuoltoa ja erityisesti yhteistyötä opettajien kanssa. Kuten usein, uusi asia herättää kiinnostusta, joskus myös vastustusta ja närää. Niin myös nyt. Osa opettajakunnasta odottaa innolla yhteistyötä opinto-ohjaajan kanssa ja pitää opon roolia merkittävänä. Osa taas on odottavalla kannalla, eikä kommentoi juuri mitään. Ja löytyypä joukko, joka vastustaakin. ”Opinto-ohjaajaa ei tarvita. Opettajat ja opintoneuvojat hoitavat jo asiat”: kuuluu jonkun kärkevä kommentti. Uskon kuitenkin, että selkeiden roolien ja työtehtävien jaon myötä jokaiselle löytyy tärkeä tehtävä erityisnuoren tukemisessa, ohjaamisessa ja opetuksessa kohti itsenäistä elämää.

Oppilaitoksemme on ollut monenlaisen uudistuksen ja myllerryksen edessä. Opinto-ohjaajan mukaantulo toimintaan on vain yksi muutos. Vielä suurempi haaste on henkilökunnalle, kun vuoden 2009 alussa siirrymme yhdessä Kuhankosken erityisammattikoulun kanssa Bovallius-säätiön hallintaan. Näen kuitenkin nämä muutokset kehittävinä ja jonkinlaisena mahdollisuutena. Suurempana organisaationa tulemme tulevaisuudessa paremmin haastamaan muita oppilaitoksia ja kehittämään toimintaamme. Kilpailu opiskelijoista on myös arkipäivää koulumaailmassa. Suurempana yksikkönä meillä tulee olemaan vielä enemmän osaamista ja voimme poimia hyviä käytäntöjä ja yhtenäistää toimintaamme palvelemaan parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaitamme eli opiskelijoitamme. Itse olen erityisen innostunut tekemään yhteistyötä Bovalliuksen ja Kuhankosken toimipisteiden opinto-ohjaajien kanssa ja uskon, että saamme toisiltamme paljon ideoita ja tukea tehtävässämme.

9 POHDINTA

Koin tämän kehittämishankkeen erityisen motivoivana ja tarpeellisenä. Tutkimustulosten mukaan AURA-instituutti tarvitsee oman opinto-ohjaajansa kehittämään yhteistyössä opiskelijahuollon ja opettajien kanssa opinto-ohjausta. Käyttämäni kyselytutkimus kohdentui vain pienelle osalle opiskelijoista. Lisäksi kyselyyn saattoi vastata myös opiskelijan vanhempi. Nämä seikat saattavat heikentää

tutkimuksen luotettavuutta. Pysin kuitenkin saamaan edustavan otoksen, sillä mukana oli ryhmä jokaisesta yksiköstämme sekä tutkintoon johtavasta että valmentavasta ja kuntouttavasta koulutuksesta. Näin jälkiviisaana voin todeta, että strukturoidut kysymykset palvelivat paremmin tutkimustarkoitusta kuin avoimet kysymykset. Suuri osa vastanneista jätti avoimet kysymykset kokonaan tyhjäksi. He ilmeisesti kokivat ne vaikeana tai sitten halusivat kyselystä nopeasti eroon. AURA-instituutissa ei ole aiemmin juuri tehty vastaavia opiskelijakyselyjä, joten tilanne oli ainakin osalle vieras. Osa opettajista avustivat ryhmäänsä kyselyn teossa ja osa antoi kyselyt kotiin vastattavaksi. Ohjeistuksessa olisi ollut ehkä hyvä ohjastaa kaikki opettajat kyselyn toteutukseen luokassaan.

Jo tämän hankkeen aikana olen saanut paljon uusia ideoita ja osa ideoista ovat edenneet jo kehittämisvaiheeseenkin. Näistä esimerkkinä alkanut opiskelijahuoltosuunnitelman toteutus sekä ryhmänohjaustuntien suunnittelutyö. Uusiakin kehittämishankkeen aiheita on virinnyt. Esimerkkinä tulevan yhdistymisen Bovallius säätiön ja Kuhankosken erityisammattikoulun kanssa aiheuttamat muutokset ja niiden ennakointi. Yhteneväisten käytäntöjen kartoitus esimerkiksi juuri opiskelijahuollon kanssa olisi varmasti ajankohtainen ja tarpeellinen toimenpide. Myös ryhmänohjauskansion laatiminen luokanvalvojille olisi hyvä kehittämishankkeen kohde. Näidenkin aika varmasti tulee, mutta myöhemmin.

LÄHTEET

AURA-instituutin koulutusesite 2008. Turku.

Elgfors, K. 2002. Kuulovammaisten ammattikoulu 1948-2001. Historiikki. Turku.

Honkanen, E. 2004. Riittävästi ohjausta ja tukea? Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kasurinen, H. 2003. Ohjausta opintoihin ja elämään. Helsinki: Opetushallitus.

Louhi-Jauhiainen, M. 2005. Koulun oppilashuoltotyö. Teoksessa Lerkkanen, J. (toim.). Opinto-ohjauksen tarkoitus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nummenmaa, A-R. 2003. Moniammatillisen ohjauskulttuurin kehittäminen. Teoksessa Kasurinen, H. 2003. Ohjausta opintoihin ja elämään. Helsinki: Opetushallitus.

Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz. 8/2002. Opinto-ohjauksen tila. Helsinki: Opetushallitus.

Opinto-ohjaajaopintojen käsikirja. 2007. Jyväskylä: Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu.

LIITE 1(3)

Hei!

Kehitämme AURA-instituutin opintojen ohjausta, joten toivon sinun vastaavan seuraaviin kysymyksiin. Mikäli vastaaja on vanhempi/huoltaja, voit silti vastata kaikkiin kysymyksiin.

Kysely palautetaan luokanvalvojalle 1.10. mennessä.

Terveisin,

Pirita Pirkola, KM, erityisopettaja

p.040-9000052

MIKÄ ON OPINTO-OHJAUS?

Opinto-ohjaus on peruskouluissa, lukioissa ja ammattikouluissa toteutettava toiminta ja oppiaine, joka pyrkii ohjaamaan oppilaita ja opiskelijoita opiskelussa ja jatko-opintoja koskevissa kysymyksissä sekä ohjaamaan opiskelijat työelämään. Opinto-ohjaukseen kuuluu oppilaiden ja opiskelijoiden auttaminen aine- ja kurssivalinnoissa, auttaminen oppimisongelmissa sekä henkilökohtainen ohjaus. Opinto-ohjaus ohjaa opiskelijoita myös oman opinto-ohjelman suunnittelussa.

Opinto-ohjaajalta vaadittavat koulutus, työkokemus ja muut ehdot esitetään oppilaitoslainsäädännössä. Yleensä viran pätevyYTEEN vaaditaan oikean oppilaitosmuodon opettajapätevyys, (kasvatustieteen tutkinto) ja ohjausopinnot.

KYSELY

LIITE 2(3)

Rastita valitsemasi **yksi** vaihtoehto.

1. Oletko

- huoltaja
 opiskelija

2. Koetko, että sinulla/opiskelijalla on tällä hetkellä mahdollisuus kääntyä jonkun henkilön puoleen saadaksesi henkilökohtaista tai muuta ohjausta opinnoissasi?

- kyllä
 ei

3. Keneen puoleen tällä hetkellä käännyt, kun tarvitset/tarvitsette ohjausta opinnoissasi?

4. Kuinka usein koet/koette tarvitsevasi henkilökohtaista ohjausta (opiskeluvaikeuksia, poissaoloja, urasuunnittelua ym.)

- usein
 välillä
 en koskaan

5. Tarvitsetko/tarvitsetteko työssäoppimisen aikana opinto-ohjausta?

- usein
 välillä
 en koskaan

LIITE 3(3)

6. Missä vaiheessa opintoja opinto-ohjaus on mielestäsi/mielestänne tärkeintä?

- opintojen alussa
- keskivaiheilla
- lopussa
- koko opintojen ajan

7. Minkälaisissa asioissa kääntyisit/kääntyisitte opinto-ohjauksen puoleen?

8. Saatko/saatteko riittävästi tällä hetkellä koululta tietoa työelämästä, mahdollisista työpaikoista ja urasuunnittelusta?

- kyllä
- en

9. Saatko/saatteko riittävästi tällä hetkellä koululta tietoa valinnaisista ja vapaasti valittavista opinnoista?

- kyllä
- en

10. Miten AURA-instituutin opinto-ohjausta tulisi mielestäsi/mielestänne kehittää?

OPINTO-OHJAUS AURA-INSTITUUTISSA

LIITE 2

